

Zeitschrift: Beiträge zur nordischen Philologie
Herausgeber: Schweizerische Gesellschaft für Skandinavische Studien
Band: 59 (2017)

Artikel: Johannes V. Jensens Tordenkalven som himmerlandsk skriftlandskab
Autor: Ballebye Sørensen, Caroline
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-858091>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 08.02.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Johannes V. Jensens *Tordenkalven* som himmerlandsk skriftlandskab

CAROLINE BALLEBYE SØRENSEN (ZÜRICH)

Tordenkalven som mytelandskab

I Johannes V. Jensens *Tordenkalven* (1904) fremskrives den jyske egn Himmerland som et mytelandskab. Historiens fortæller henviser til et mundtligt sagn, der nu bliver hans emne, og fra et distancerede overblik danner fortælleren et traditionsstærkt fundament under sin historie, samtidig med at historien fortolkes ind i en moderne ramme.

Historien åbner i en sagastil med modifikationer. Hovedpersonen med tilnavnet Tordenkalven tildeles ingen afstamning; han “tilhørte ikke nogen Familie, nogen Slægt eller noget Samfund” (217). I sin skriftlige fremstilling af figuren indsætter fortælleren i stedet en skelsættende begivenhed. Tordenkalven var “en stor og vel-skabt Karl, men [...] var bleven Krøbling ved at gaa bagover med en Hest” (217). Den personlige skæbne placeres i en analogi, hvor Tordenkalvens faldulykke sammenlignes med “Danmarks Historie” (217).¹ Herfra binder fortælleren bevægelse og geografi på figuren. Som forkrøblet væsen har Tordenkalven en vagabonderende adfærd, og “[h]an gik flere Mil i sin Levetid end nogen anden Mand i Himmerland” (217).

Tordenkalven markeres som en himmerlandsk liminalfigur, der indlejres i en mytisk fortid “udenfor Tiderne” (217). Som hele Danmarks historie udtrykker hans fysik en amputationshistorie, da han ligner “en Mand af kæmpemæssig Vækst, der er bleven bukket sammen og skudt ind i hinanden som en Kikkert” (217). Men trods sit handicap har Tordenkalven beholdt sin fysiske styrke, hvilket øgenavnet genlyder af. ‘Tordenkalven’ som sammensat nomen bærer på en dobbeltbetydning. Som topografisk denotation er ‘kalv’ en naturskabt ø, der forbinder sig til et landområde, mens kraftudtrykket ‘torden’ tilfører en styrke i det lille mikrokosmos, Tordenkalven personificerer.² Indsat i en nordisk sagastil med analogi til en dansk amputationshistorie kan fortælleren udpege Himmerland som et nordisk kraftfelt, der markeres som en svunden tid. I en yderligere beskrivelse af den mytiske tidsramme fremtræder en dialektisk forståelse, hvor det sagnomspundne spiller op mod fortællertiden.

¹ Inden for analogiens logik henviser “Danmarks Historie” til de tabte landområder Skåne, Halland, Blekinge, Norge og Sønderjylland.

² www.ordnet.dk under søgeordet “kalv”, punkt 3.

NYE
HIMMERLANDS
HISTORIER

AF

JOHANNES V. JENSEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1904

*Billede 1: Førsteudgaven af Johannes V. Jensens Nye Himmerlandshistorier,
København og Kristiania 1904*

Tordenkalvens besværede gang på jord "satte dybe Spor" (218). De dybe spor udtrykker et dobbeltrettet forhold mellem nærvær og fravær. Sporene viser, at Tordenkalven har været tilstede, men nu er væk. Fra sin overbliksposition bliver det fortællerens opgave at udfylde sporene efter Tordenkalven. Det sker ud fra en dobbeltrettet betydningsdannelse, hvor fortælleren indfælder en gammel kultur i Tordenkalven, samtidig med at Tordenkalven træder i forbindelse med det himmerlandske landskab i en kulturbevarende modus.

Himmerland som skriftlandskab

Med sin stavrende gang og sin hjemløse status bevirker Tordenkalven en særlig tids- og rumlighed. Tempoet er langsommeligt og vedholdende, og fortælleren betragter ham som en kropsliggjort fortidshistorie, der "lignede en Bylt gamle Klude, der har sat sig i Bevægelse [...]. Naar man nu saa ham saadan maale sig firbenet hen ad en Vej, skulde man jo ikke tro, han var et Menneske [...] som et Dyr i sit Skind. Paa Hovedet bar han en gammel spidspullet Hat" (218). Lighedstrækkene med et dyr, der kravler hen over jorden, udvikler sig og forflytter Tordenkalven til under jorden, da ordene "Skind" og "spidspullet" udviser ligheder med en muldvarp.³ Et modstykke til den langsommelige betoning forekommer dernæst i en tempomæssig og moderne transportform: "han forfulgte et Maal og havde bedre Tid end andre Folk, der haster af sted i Fjedervogn med Heste for og har saa travlt med at vinde ind paa Manden med Leen" (218).⁴ Sammenstillingen mellem de to forskellige væsensformer og tempi lægges til rette som en udviklingshistorie.

Den evolutionære udvikling fra dyrisk, jordforbunden adfærd til teknologisk landvinding i horisontal hastighed udpeger ingen entydig syntesetænkning. Fortælleren lægger sig umiddelbart i sporet af Tordenkalvens mytiske tidslighed, men må se sig sejret af sin moderne fortællelid, når Tordenkalven mod slutningen overgives til "Dødens Svimmelhed" (222). Inden historien rammer sin slutning, og Tordenkalven ender sin vandring, får fortælleren fremskrevet krøblingen som et færdigt monument i landskabet, men inden da skal en større tradition indskrives i Tordenkalven, så figuren i sin personifikation af fortid kan hente den nordiske kultur med sig i jorden.

Foruden overnaturlige kræfter besidder Tordenkalven et digterisk talent, som fortælleren begrunder ud fra en vitalistisk indstilling til vagabondens friluftsliv (221). Ad digtertraditionens vej tildeles Tordenkalvens viser middelalderdigtningens kvaliteter: "saa maa der jo et Billede fra Ridderalderens bedste Tid til for at finde noget lignende i Retning af Sværmeri og skøn Undseelse" (220). Foruden middelal-

³ En sammenligning med en muldvarp finder yderligere støtte i en beskrivelse af Tordenkalvens hænder, der "var gule og kødfule med stinde Haar paa og tykke hornede Negle" (217).

⁴ Fortælleren er subtil i sine hentydninger til moderniteten. Brugen af "Fjedervogn" forholder sig til fortællerens samtid, da den type hestevogn indfinder sig i Danmark efter 1870. http://denstore-danske.dk/Bil,_båd,_fly_m.m./Hestevogne/fjedervogn, 22. juni 2016.

Billede 2: Fotografi af Tordenkalven. Dansk Folkemindesamling ved Det Kongelige Bibliotek, København (DFS Bnr 03534). Foto: N.C. Madsen, Aalborg

der og sagastil hæfter fortælleren en nordisk tradition på Tordenkalvens kvad, der finder sit sidestykke i eddadigtene: “Hans Blod var saa sødt [...] derfor udtrykte han sig altid i Kendinger [...] og benyttede sig mest af Stavrim ligesom de Gamle” (221). Fortælleren medtager ét af Tordenkalvens kvad i historien og forbinder dermed ikke alene Tordenkalven til Eddadigtene, men indfører også sig selv i en stærk nedskrivningstradition. I den metatekstuelle kontekst bliver *Tordenkalven* og Himmerland således til et skriftlandskab i nordisk tradition. Men fortælleren er placeret i en moderne udsigelsesposition, og det er fra dette punkt, at Tordenkalven indfældes i landskabet, og historien afsluttes.

Et figurativt monument

Som vandringsmand samler Tordenkalven Himmerland omkring sig. Han fastlægger egnens grænser sprogligt, da han ikke bevæger sig uden for sit dialektområde (222). Med sin geografiske markering og samling af Himmerland og en derudover ærefrygtindgydende magt over himmerlændingene udpeges Tordenkalven som et kraftfelt, fortælleren fra sin distance reflekterer i det himmerlandske landskab:

Han var en Skabning, der skulde ses ude, kravlende paa Jorden og med et Vejr over sig, han lignede selv et Landskab eller en gammel Bondeegn med den toppede Hat,

der saa ud som en Kæmpehøj, og Øjnene der skinnede som brændte Ruder i et gammelt Hus. Hans Skæg og Haar var som en rimet Kratskov, hans Pukkel lignede en Bakke, og hans Øren Grusgrave. Der stod en mudret Pyt i hver af hans Mundvige, hans Haandbage var mørke og furede som en Brakmark. Og i hans Miner legede det barske og blide Vejrlig, Regn og Solskin, den farende Blæst og de sure Taager. (222)

Den isomorfe sammensmeltning af figur og topografi er en meningsskabende modus, der samler Tordenkalv og Himmerland til ét fælles udtryk, så Tordenkalven bliver Himmerland, og Himmerland bliver Tordenkalven. Ved dobbeltmanøvren udtrykker fortælleren et enhedsstiftende syn på stedet, der ikke finder sin forlængelse i fortælle tiden. For ligesom Tordenkalvens spor i landskabet knytter også monumentet et dialektisk udtryk af fortidsnærvær og nutidsfravær til sig.⁵ Fra sin moderne position fremdrager fortælleren først en nordisk kultur i Tordenkalvens væsen, for dernæst at indfælde Tordenkalven i landskabet gennem hans krop og bevægelse. Himmerland bliver i den samlende form et sted for en kultur, der som myte er fortid og inden for den fortalte tid bringes til ophør og ikke resonerer i fortælle tiden som andet og mere end historie og monument.⁶

Med Tordenkalvens skæbne og død bortfalder forestillingen om Himmerland som et kraftfelt. Med hans "Bevidsthed slukkedes et forgudet Erindringsbillede i hans Indre, Billedet af en ung Karl, der rank og sværlemmet red højt paa en ustyrlig Hest" (222). Ved at indlemme en storhedskultur i Tordenkalven og dernæst nedfælde figuren monumentalt i landskabet kan fortælleren foretage en konserverende og fortolkende gestus, der fremviser Himmerland som et stedligt minde om den nordiske storhed, der blev til fald.

Litteratur

Benjamin, Walter. 1983. *Das Passagen-Werk* (Frankfurt am Main: Suhrkamp).

Den Danske Ordbog: www.ordnet.dk

Den Store Danske Encyclopædi: www.denstoredanske.dk

Jensen, Johannes V. 1995. *Tordenkalven*, i *Himmerlandshistorier* (København: Gyldendal), s. 217-223.

Rosa, Hartmut. 2016. *Resonanz. Eine Soziologie der Weltbeziehung* (Berlin: Suhrkamp).

For *Himmerlandshistorierne* i litteraturhistorien se:

Jørgensen, Aage. 2013. *Tilblivelsens digter. Nedslag i Johannes V. Jensens forfatterskab* (København: Eget forlag – I Kommission hos Forlaget Underskoven).

⁵ Min brug af begrebet dialektik harmonerer med Walter Benjamins definition (1983: 578).

⁶ For min benyttelse af 'resonans' se Rosa, 2016: 298.